

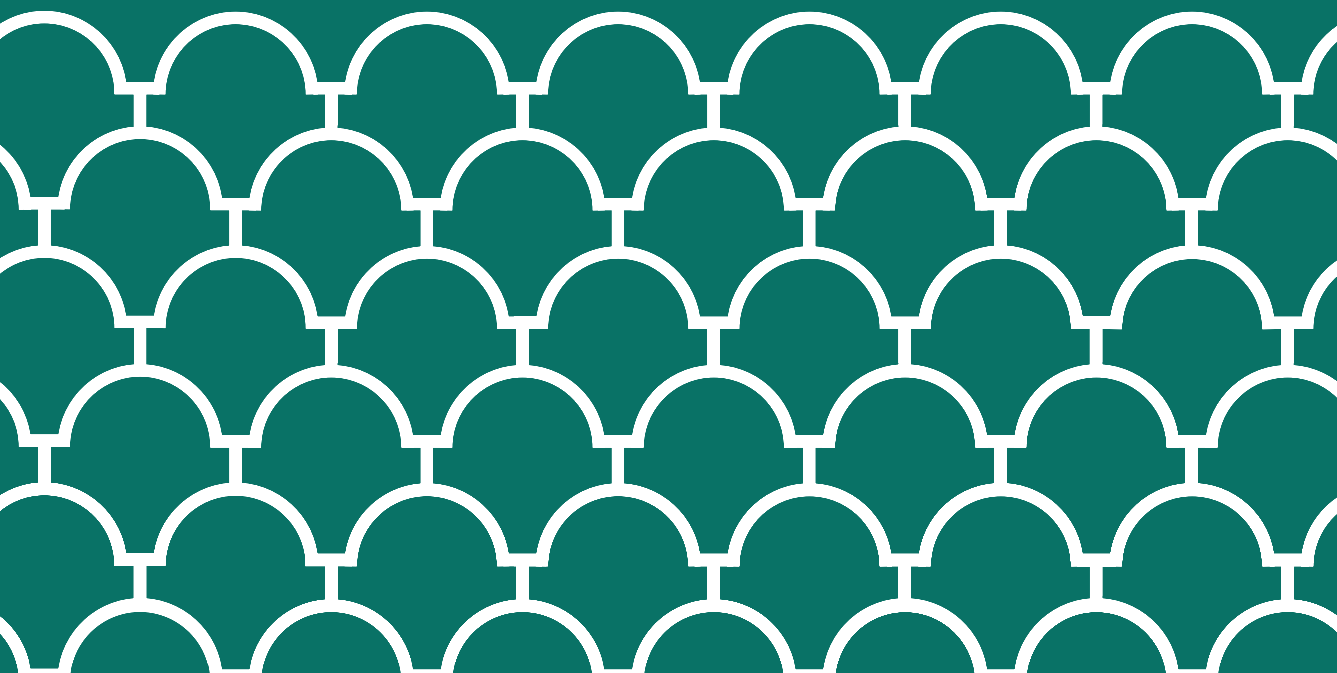

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan toimintakertomus

---

2024

K 14/2025 vp

EUROOPAN TURVALLISUUS- JA YHTEISTYÖJÄRJESTÖN SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS 2024

HELSINKI 2025

ISSN 1789-4785

EUROOPAN TURVALLISUUS- JA YHTEISTYÖJÄRJESTÖN PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
SUOMEN VALTUUSKUNTA

Eduskunnalle

Eduskunnan työjärjestyksen 10 §:n mukaisesti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2024 valtiopäivillä.

Helsingissä 13.2.2025

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan puolesta

Ville Kaunisto
puheenjohtaja

Maria Fagerholm
sihteeri

Sisällys

1. Tiivistelmä	1
2. Suomen valtuuskunnan toiminta	2
3. Yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma	3
4. Etyj turvallisuushaasteiden edessä	6
4.1. Talvi-istunto Wienissä	6
4.1.1. Yleiskokouksen ratkaisuvaihtoehdot vaikeassa maailmantilanteessa	7
4.1.2. Venäjään kohdistuvien sanktioiden vahvistaminen	8
4.2. Täysistunto Bukarestissa	8
4.2.1. Venäjän hyökkäyssota päätösasiakirjan keskiössä	9
4.2.2. Resilienssin vahvistaminen informaatiovaikuttamisen torjunnassa	10
4.3. Syyskokous Dublinissa	11
4.3.1. Konfliktien ehkäisy, ilmastokriisi ja maahanmuuton hallinta	11
4.3.2. Lähi-idän kriisi	12
5. Vaalitarkkailu	13
5.1. Pohjois-Makedonian parlamenttivaalit ja presidentinvaalien toinen kierros	13
5.2. Moldovan presidentinvaalit ja EU-kansanäänestys	14
5.3. Georgian parlamenttivaalit	15
5.4. Yhdysvaltojen presidentinvaalit	15
LIITE 1 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta 1.1.-31.12.2024	17
LIITE 2 Etyjin osallistujavaltiot	18
LIITE 3 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja komiteoiden puheenjohtajisto, työryhmät ja erityisedustajat	19

1. Tiivistelmä

Suomen valtuuskunnan jäsen Pia Kauma (kok.) valittiin uudelle kaudelle Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön eli Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtajaksi ilman vastaehdokasta. Kauman rakentavaa ja pragmaattista toimintaa yleiskokouksen puheenjohtajana kiittelivät niin parlamentaarikot kuin myös Etyj-maiden hallitusten edustajat. Puheenjohtajuus lisäsi Suomen näkyvyyttä ja antoi mahdollisuuden tuoda esiin meille merkittäviä aiheita. Se toi huomiota myös Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuskaudelle.

Parlamentaarisen yleiskokouksen agenda hallitsivat edelleen Ukrainan tilanne ja Venäjän hyökkäyssota. Vuonna 2023 perustettu Ukrainan parlamentaarinen tukiryhmä (*Parliamentary Support Team for Ukraine, PSTU*) piti Ukrainan asiaa esillä sotaväsymyksestä huolimatta. Kertomusvuonna puhuttiin myös aiempaa enemmän jälleenrakentamisesta. Etyjissä on haluttu miettiä sodan jälkeistä aikaa sekä pitää esillä järjestön tarjoamia työkaluja, joilla rauhaa voitaisiin ylläpitää.

Etyjin olemassaolon aikana ei ole välttytty sodilta ja kriiseiltä, mutta myönteinen asenne ja usko kansainvälisiin sopimuksiin ovat edesauttaneet sitä, että vaikeita tilanteita on saatu ratkaistua, kun vain on muistettu vuoropuhelu ja kokonaisturvallisuus. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kehitys on kuitenkin ollut päinvastaista, ja sopiminen kansainvälisen diplomatian keinoin on muuttunut yhä monimutkaisemmaksi. Multilateralismista eli monenkeskisyydestä on siirrytty multipolaariseen eli moninapaiseen maailmaan, jossa kansalliset intressit menevät usein kansainvälisen sopimisen edelle. Parlamentaarinen yleiskokous on toiminnassaan pyrkinyt korostamaan multilateralismia, sillä vain laajalla yhteistyöllä on mahdollista rakentaa kestävä rauhaa.

Loppuvuodesta keskustelua leimasivat puuttuva budjetti ja kertomusvuoden syksyllä umpeutuneet Etyjin sihteeristön johtajien mandaatit. Huoli Etyjin toiminnan jatkuvuudesta oli suuri, sillä moni kyseenalaisti Etyjin merkityksen ja jopa olemassaolon. Järjestö osoitti kuitenkin jälleen kerran sitkeytensä, kun asiat saatiin ratkaistua loppuvuodesta niin, että johtotehtävien nimitykset hyväksyttiin ja Sveitsi valittiin yhteisymmärryksessä hiljaisuusmenettelyllä vuoden 2026 puheenjohtajamaaksi.

Yleiskokouksen talvi-istunto järjestettiin Wienissä Itävallassa 22.–23.2.2024. Istuntoon olisi saanut osallistua myös Venäjän valtuuskunta, mutta tämä ilmoitti jättäytyvänsä kokonaan pois yleiskokouksen toiminnasta, vaikka maa on edelleen Etyjin osallistujavaltio. Istunnossa nousi vahvasti esiin Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama kärsimys Ukrainalle ja sen kansalaisille, ja paneuduttiin lisäksi tekoälyn haasteisiin ja mahdollisuuksiin sekä poliittisten vankien ja toisinajattelijoiden tilanteeseen. Yleiskokous sai tietoa myös siitä, miten tämänhetkiset sanktiot toimivat ja miten sanktioregiimiä voisi entisestään parantaa.

Vuoden 2024 täysistunto järjestettiin 29.6.–3.7.2024 Bukarestissa Romaniassa. Istunnon päätösasiakirjassa vaaditaan Venäjää vastaamaan Ukrainassa aiheuttamastaan tuhosta. Lisäksi osallistujat ilmaisivat huolensa Georgian tilanteesta, ilmastokriisistä sekä sodasta kärsineiden ihmisten kohtelusta. Istunnon aikana järjestetyssä sivutapahtumassa valtuuskunnan puheenjohtaja Ville Kaunisto (kok.) kertoi esimerkkien kautta, miten Suomi on varautunut Venäjän informaatiovaikuttamiskampanjoihin, ja nosti esiin etenkin koulutuksen merkityksen.

Yleiskokouksen syysistunto järjestettiin Dublinissa Irlannissa 2.–4.10.2024. Siellä hyväksyttiin sääntömuutos, jonka mukaan yleiskokouksen puheenjohtaja valitaan jatkossa kahdeksi vuodeksi kerrallaan ilman mahdollisuutta jatkokaudelle. Keskusteluissa nousi esiin Ukrainan tilanteen lisäksi myös

Lähi-idän tilanne. Vaikka aihe ei kuulu Etyjin mandaattiin, vaikuttaa alueen epävakaus laajasti Etyj-alueen vakauteen ja turvallisuuteen.

Suomen Etyj-valtuuskunta osallistui aktiivisesti parlamentaarisen yleiskokouksen vaalitarkkailutoimintaan. Kertomusvuonna valtuuskunnasta osallistui tarkkailijoita Pohjois-Makedonian parlamentti- ja presidentinvaaleihin, Moldovan presidentinvaaleihin, Georgian parlamenttivaaleihin ja Yhdysvaltojen presidentinvaaleihin.

2. Suomen valtuuskunnan toiminta

Suomen Etyj-valtuuskunta on toiminut aktiivisesti Etyjin parlamentarisessa yleiskokouksessa puheenjohtaja Ville Kauniston (kok.) johdolla. Koska valtuuskunnan jäsen Pia Kauma (kok.) on työskennellyt yleiskokouksen puheenjohtajana, on Suomen näkyvyys yleiskokouksen toiminnassa ollut suurta. Kauman puheenjohtajuudesta kerrotaan erikseen kappaleessa 3. Valtuuskunnassa tapahtui yksi muutos syksyllä, kun varsinainen jäsen Katri Kulmuni (kesk.) siirtyi Euroopan parlamenttiin. Hänen tilalleen valtuuskuntaan nimitettiin Mika Lintilä (kesk.).

Suomen valtuuskunta tapasi Romanian Etyj-valtuuskunnan Wienin talvi-istunnon yhteydessä 23.2.2024. Koska Romanian oli määrä isännöidä kesäistuntoa, halusi sen valtuuskunta keskustella siitä, mitä kesäkokoukselta odotetaan ja miten Suomi aikoo hoitaa tulevan Etyj-puheenjohtajuutensa.

10.4.2024 järjestetyssä tapaamisessa Armenian turvallisuusneuvoston pääsihteerin Armen Grigoryanin kanssa keskusteltiin Etelä-Kaukasuksen turvallisuustilanteesta sekä siitä, millaisilla toimenpiteillä Armenia voisi edistää rauhaa Azerbaidžanin kanssa. Suomen valtuuskuntaa tapaamisessa edusti Pia Kauma.

Etyjin pääsihteerin Helga Schmid vieraili eduskunnassa 7.5.2024. Tapaamiseen osallistuivat valtuuskunnan puheenjohtaja Ville Kaunisto, jäsen Ville Skinnari (sd.) ja varajäsen Johannes Koskinen (sd.). Keskusteluissa nousivat esiin Etyjin rooli muuttuneessa turvallisuustilanteessa, toimenpiteet Etyjin merkittävyyden vahvistamiseksi sekä odotukset Suomen Etyj-puheenjohtajuutta kohtaan.

Valtuuskunnan varajäsen Johannes Koskinen osallistui Pohjoismaiden ja Baltian maiden ulko- ja turvallisuuspoliittiseen NB8-kokoukseen, joka järjestettiin 14.5.2024 Kööpenhaminassa Tanskassa. Kokouksessa käytiin ajankohtaiskeskustelu NB8-maiden tilanteesta sekä puhuttiin yleiskokouksen budjetista. Tanskan ulkopoliittisen instituutin asiantuntija Flemming Splidsboel Hansen analysoi Keski-Aasian tilannetta ja kehotti NB8-maiden edustajia olemaan rohkeasti yhteydessä alueen parlamentaarikoihin.

Lissabonissa Portugalissa järjestettiin 20.5.2024 seminaari aiheesta *Security in the Age of Artificial Intelligence*. Seminaarissa käsiteltiin tekoälyn vaikutuksia talouteen, demokratiaan ja yhteiskunnallisiin prosesseihin sekä tekoälyn aiheuttamia riskejä ja sitä, miten luodaan avoimia ja luotettavia tekoälyprosesseja. Osallistujat korostivat, että tekoäly synnyttää paljon mahdollisuuksia, mutta sitä pitää kehittää vastuullisesti niin, että kunnioitetaan ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta. Valtuuskunnan jäsen Ville Skinnari osallistui seminaariin.

Valtuuskunnan varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila (ps.) ja jäsen Pia Kauma tapasivat eduskunnassa 21.5.2024 Azerbaidžanin presidentinhallinnon erityislähettilään Elchin Amirbajovin. Tämä kertoi marraskuussa järjestettävistä parlamenttivaaleista ja totesi, että rauhanneuvottelut Armenian kanssa etenevät. Lisäksi hän totesi, että Venäjä on siirtämässä rauhanturvaajansa pois Vuoristo-Karabahista.

Ulkoministeri Elina Valtonen kertoi 18.9.2024 valtuuskunnalle Suomen tulevasta Etyj-puheenjohtajuuskauden ohjelmasta. Hän painotti, että Suomi tukee puheenjohtajuuskaudellaan Etyjin peruseriaatteita (*Helsinki Decalogue*). Sen lisäksi oli tarkoitus keskittyä parantamaan kansallista resilienssiä, tukemaan Ukrainaa sekä vahvistamaan Etyjiä tulevaisuutta ajatellen.

NB8-maat tapasivat Dublinin syyskokouksen 2.10.2024 Keski-Aasian maiden parlamentaarikoita. Suomen valtuuskuntaa kokouksessa edusti jäsen Ville Skinnari. Tapaamisessa esiteltiin alueellista yhteistyötä sekä nostettiin esiin keinoja, joilla sitä voitaisiin tiivistää, kuten Keski-Aasiassa erityisen tärkeä vesidiplomatia. Myös tiedettä pidettiin hyvänä alustana lisätä yhteistyötä, ja toiveena olikin laajentaa tutkimuslaitosyhteistyötä Keski-Aasian ja Pohjoismaiden sekä Baltian maiden välillä.

Varajäsen Inka Hopsu (vhr.) osallistui 9.–12.10.2024 yleiskokouksen järjestämälle kenttävierailulle Belgradiin Serbiaan. Vierailua oli ehdottanut yleiskokouksen puheenjohtaja Kauma, ja tarkoituksena oli tutustua Etyjin kenttätöimintaan ja tukea henkilöstön työtä kentällä. Yleiskokouksen jäsenet tapasivat muun muassa Etyjin Serbian-kenttäoperaation johtoa, kansalaisyhteiskunnan edustajia ja Serbian parlamentin puhemiehen.

Valtuuskunnan puheenjohtaja Kaunisto ja jäsen Kauma tapasivat 12.12.2024 Yhdysvaltojen Etelä-Kaukasian erityisedustajan Louis Bonon. Tämä kertoi Yhdysvaltojen näkemyksiä Armenian ja Azerbaidžanin tilanteesta ja lähitulevaisuuden mahdollisuuksista. Lisäksi osallistujat vaihtoivat näkemyksiä siitä, miten Georgian uuden hallituksen kanssa olisi parasta toimia. Tapaamiseen osallistui myös kiertävä suurlähettiläs Kirsti Narinen.

Suomen Etyj-valtuuskunta osallistui aktiivisesti parlamentaarisen yleiskokouksen vaalitarkkailuoperaatioihin. Varajäsenet Inka Hopsu ja Petri Huru (ps.) tarkkailivat Pohjois-Makedonian parlamenttivaaleja 9.5.2024, varajäsen Huru tarkkaili Moldovan parlamenttivaaleja 20.10.2024, ja jäsen Kauma johti Georgiassa 26.10.2024 pidettyjen parlamenttivaalien tarkkailua, johon osallistui myös varajäsen Koskinen. Lisäksi puheenjohtaja Kaunisto, varapuheenjohtaja Junnila sekä jäsenet Kauma, Lintilä ja Skinnari tarkkailivat Yhdysvalloissa 5.11.2024 pidettyjä presidentin- ja kongressin vaaleja.

Valtuuskunnan yhteistyö Suomen pysyvän Etyj-edustuston kanssa on ollut sujuvaa ja aktiivista. Suomen Etyj-suurlähettiläs Vesa Häkkinen on kertonut ajankohtaiset asiat valtuuskunnan kokouksissa ja pitänyt valtuuskuntaa ajan tasalla uusista suunnitelmista. Myös yhteistyö ulkoministeriön Etyj-työryhmän ja sen johtajan Jouni Laaksosen kanssa on ollut erinomaista.

3. Yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma edusti yleiskokousta aktiivisesti eri vierailuilla ja tapaamisissa sekä edisti yleiskokouksen työtä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Hän korosti työssään erityisesti Etyjin peruseriaatteita ja sitä, miten tärkeää on jatkaa Ukrainan tukea ja vahvistaa myös Länsi-Balkanin, Etelä-Kaukasuksen ja Keski-Aasian alueiden kehitystä. Hän piti esillä myös sitä, miten Lähi-idän kriisi vaikuttaa Etyj-alueella. Yhteistyö ulkoministeriön Etyj-puheenjohtajuussihteeristön kanssa kiihtyi loppuvuotta kohti, kun Suomi valmistautui Etyjin vuoden 2025 puheenjohtajuuskauteensa.

Heti alkuvuodesta 2024 Kauma matkusti Yhdysvaltoihin. Tavoitteena oli varmistaa, että tuki Etyjille ja Ukrainalle jatkuu. Kauma tapasi Washington D.C:ssä Yhdysvaltojen Etyj-valtuuskuntaan kuuluvia senaattoreita ja kongressiedustajia. Pääviestien lisäksi hän esitteli yleiskokouksen vaalitarkkailuoperaatiota, joka järjestettäisiin Yhdysvalloissa marraskuussa 2024. Kauma tapasi myös

Yhdysvaltain presidentinhallinnon alaisen kansallisen turvallisuusneuvoston edustajia, joita puhututti etenkin Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa. Kauma oli lisäksi Yhdysvaltain Helsinki-komission kuultavana Venäjälle pakkoisirrettyjen ukrainalaislasten tilanteesta ja osallistui samana päivänä myös Balkanin turvallisuusfoorumiin, jonka aiheena oli Kiinan ja Venäjän pahantahtoinen vaikuttaminen Balkanilla.

Helmikuussa Kauma matkusti yleiskokouksen Ukrainan parlamentaarisen tukiryhmän (PSTU) kanssa Kiovaan Ukrainaan. Tapaamisissa käsiteltiin Venäjän tekemiä sotarikoksia Ukrainassa ja pohdittiin, olisiko tarvetta perustaa myös niitä käsittelevä erityistuomioistuin. Lisäksi käytiin läpi hyökkäyssodan sosiaalisia, taloudellisia ja humanitaarisia vaikutuksia Ukrainassa. PSTU:n jäsenet tapasivat Ukrainan parlamentissa Verh'ovna Radassa sen puhemiehen Ruslan Stefantšukin ja Etyj-valtuuskunnan puheenjohtajan Mykyta Poturaievin. Matkalla kuultiin myös varaulkoministeriä ja poliittisten ryhmien johtajia. Lisäksi Ukrainan ihmisoikeusvaltuutettu Dmytro Lubinets kutsui jäsenet kokoukseen lasten oikeuksien suojelun keskuskeskseen (*Children's Rights Protection Centre*).

Helmikuuhun mahtui vielä vierailu Wieniin Itävaltaan, missä Kauma puhui Etyjin pysyvälle neuvostolle. Hän muistutti puheessaan, että Helsingin vuoden 1975 päätösasiakirjan periaatteet velvoittavat Etyjin osallistujamaita edelleen. Hän myös kertoi yleiskokouksen toiminnan suunnitelmista vuodelle 2024.

Kauma osallistui Etyjin vuosittaiseen antisemitismikonferenssiin Maltalla 8.–9.4.2024. Konferenssissa keskityttiin kolmeen aiheeseen: antisemitismin torjunnan edistykseen Etyjin vuoden 2004 Berliinin julistuksen jälkeen, antisemitismiin fyysisessä ja digitaalisessa ympäristössä sekä luottamuksen lisäämiseen yhteisöissä uskontojen ja kulttuurien välisen vuoropuhelun avulla. Kauma puhui konferenssin avausistunnossa ja painotti, että antisemitismi loukkaa ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden perusperiaatteita ja se on tuomittava yksiselitteisesti.

Yleiskokous ja Saksan Etyj-valtuuskunta järjestivät turvallisuuspoliittisen Leinsweiler-seminaarin 19.–20.4.2024 Berliinissä. Siellä aiheina olivat Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, Baltian alueen turvallisuushaasteet ja alueellinen yhteistyö sekä Etyjin rooli rauhan ja turvallisuuden tukijana Etelä-Kaukasian alueella. Kauma totesi seminaaripuheessaan, että Etyj-alueen konfliktit heijastelevat järjestymäisiä muutoksia geopolitiikassa ja Etyjin arvot ja kansainvälinen yhteistyö on pidettävä näinä aikoina keskiössä. Samalla matkalla hän tapasi Berliinissä Saksan apulaisulkoministeri Tobias Lindnerin.

Kauma osallistui 6.5.2024 terrorisminvastaisen komitean matkalle Ankaaraan Turkkiin. Matkan tavoitteena oli tutustua terrorisminvastaiseen työhön Turkissa, jolle kyseinen aihe on yksi keskeisimpiä teemoja Etyjissä. Komitean jäsenet tapasivat muun muassa Turkin sisäministeriön, oikeusministeriön, puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön edustajia. Turkin viesti oli, että Etyjin osallistujamaiden tulisi tehdä enemmän yhteistyötä terrorisminvastaisessa työssä, tosin sen mukaisesti, miten Turkki määrittelee terrorismin.

Toukokuussa Kauma matkusti Portugaliin ja osallistui 15.5.2024 Bragassa Välimeren parlamentaariseen yleiskokoukseen (*PAM*). Siellä keskusteltiin Lähi-idän maiden kanssa siitä, miten voitaisiin estää, ettei nykyinen kriisi laajenisi. Kauma otti kokouksessa vastaan myös PAM:n myöntämän kunnianosoituksen edesmenneelle presidentti Martti Ahtisaarelle. Seuraavalla viikolla 20.5.2024 hän osallistui Lissabonissa Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja Portugalin parlamentin järjestämään konferenssiin, jossa käsiteltiin turvallisuutta tekoälyn aikana. Kauma puhui molempien tapahtumien avajaisistunnossa.

Etyjin osallistujamaa Luxemburg myönsi yleiskokoukselle lisärahoitusta 97 000 euroa vuodessa seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Niinpä Kauma matkusti 17.–18.6.2024 Luxemburgiin allekirjoittamaan asiasta yhteisymmärryspöytäkirjan. Lisärahoitus paikkaa osittain yleiskokouksen budjettivajetta, joka syntyi, kun Venäjä kieltäytyi maksamasta jäsenmaksujaan.

Toisen kauden puheenjohtajuuden velvollisuudet alkoivat puheella Etyjin pysyväälle neuvostolle Wienissä syyskuun alussa. Puheessaan Kauma korosti, että parlamentaarinen yleiskokous on sitoutunut yhä vahvistamaan ydintoimintojaan, erityisesti rauhanvälityksessä ja -rakentamisessa. Hän kertoi pysyväälle neuvostolle myös parlamentaarisen yleiskokouksen tulevan syksyn suunnitelmista.

Kauma kutsuttiin 10.9.2024 puhujaksi eurooppalaisten parlamenttien ulko- ja puolustusvaliokuntien edustajien kokoukseen Budapestiin Unkariin. Siellä käsiteltiin EU-alueen geopolitiikan suuria muutoksia. Puheessaan Kauma korosti, miten tärkeää on, että EU ja Etyj tukevat Ukrainaa yhteistyössä, sillä niiden työkalut täydentävät toisiaan.

Syyskuussa Kauma matkusti Israeliin ja Länsirannalle perehtymään tarkemmin Lähi-idän konfliktiin, sillä aihe on tärkeä yleiskokouksen parlamentaarikoille. Hän tapasi matkalla muun muassa Israelin parlamentin knessetin puhemiehen Amir Ohanan, palestiinalaishallinnon varaulkoministerin sekä ulkomaisten avustusjärjestöjen edustajia. Kauman tärkein viesti oli, että taistelut on lopetettava pikimmiten, voimat on keskitettävä rauhanprosessiin ja vihan, pelon ja koston kierre on saatava loppumaan.

Riiassa Latviassa järjestettiin 23.–24.10.2024 kolmas vuosittainen Krim-foorumi (*Crimea Platform*). Se on Ukrainan aloitteesta luotu neuvottelumekanismi, jonka päätavoitteena on saada Krimin miehitys loppumaan. Kauma osoitti tukensa aiheelle illallisella, joka järjestettiin valtionpäämiehille ja kansallisten delegaatioiden puhemiehille.

Lokakuussa Kauma vieraili Roomassa Italiassa, missä hän tapasi paavi Franciscuksen ja pyhän istuimen ulkoministeriä vastaavan arkkiepiispa Gallagherin. Hän keskusteli paavin kanssa parlamentaarisen diplomatian keinoista yhdistää jakolinjoja, rakentaa luottamusta ja edistää rauhanomaisia ratkaisuja haasteisiin. Arkkiepiispa Gallagherin kanssa hän puhui Etyjin haasteista ja pyhän istuimen roolista Etyjissä.

Roomasta Kauma matkusti Aşgabatiin Turkmenistaniin, jossa hän osallistui konferenssiin, jossa käsiteltiin parlamentaarista diplomatiata Etyjin alueella. Käydyissä keskusteluissa painottui erityisesti, miten suuri merkitys on dialogilla ja monenkeskisellä yhteistyöllä silloin, kun halutaan taklata globaaleja haasteita ja varmistaa turvallinen tulevaisuus. Kauma tapasi matkalla Turkmenistanin presidentin ja ulkoministerin sekä Turkmenistanin parlamentin mejlisin puhemiehen. Tapaamisissa nousivat esiin erityisesti Etyjin ja Turkmenistanin yhä lisääntyvä yhteistyö, Keski-Aasian maiden alueellisen yhteistyön edistäminen sekä naisten ja tyttöjen oikeudet. Lisäksi Kauma tutustui paikallisen Etyj-keskuksen toimintaan.

Vuoden viimeinen matka suuntautui Vallettaan Maltalle, missä Kauma osallistui Etyjin kaksipäiväiseen ulkoministerikokoukseen. Hän piti avausistunnossa puheen, jossa hän korosti, että yhtenäisyys ja vahva johtajuus ovat edellytys sille, että haasteita saadaan ratkaistua. Hän painotti myös, että Etyjin on otettava vastuuta rauhan ja vakauden takaamisesta alueellaan. Ukrainan tilanteesta Kauma totesi, että sota loppuu vasta, kun Venäjä vetää joukkonsa pois Ukrainan alueelta ja kunnioittaa Helsingin sopimusta. Kuitenkin vain Ukraina voi määrittää rauhan ehdot ja oikean ajan neuvotteluille.

Kauma osallistui syyskaudella myös kahteen Etyjin vaalitarkkailuoperaatioon. Lokakuussa Georgian vaalitarkkailuoperaatiossa hän toimi Etyjin tarkkailijadelegaation puheenjohtajana, ja marraskuussa Yhdysvaltojen presidentinvaaleissa hän johti Etyjin lyhyen ajan vaalitarkkailijoita ja koordinoi yhteistyötä Etyjin ja muiden kansainvälisten järjestöjen välillä. Vaalitarkkailuoperaatioista kerrotaan lisää kappaleessa 5.

4. Etyj turvallisuushaasteiden edessä

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyjin perustana toimiva Helsingin päätösasiakirja, *Helsinki Final Act*, täyttää 50 vuotta vuonna 2025. Sen merkitys kylmän sodan päättymiselle ja Euroopan yhtenäistämiseksi on ollut merkittävä, sillä se vahvisti toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa luotua sääntöperusteista maailmanjärjestystä sekä kokonaisturvallisuuteen perustuvaa ajattelutapaa. Helsingissä vuonna 1975 allekirjoitettu asiakirja antoi alkusysäyksen tapahtumille, jotka vaikuttivat Euroopan vapautumiseen ja avautumiseen sekä länsimaiden liberaalin aikakauden alkamiseen.

Etyjin olemassaolon aikana ei ole vältytty sodilta ja kriiseiltä, mutta myönteinen vire ja usko kansainvälisiin sopimuksiin ovat edesauttaneet sitä, että vaikeatkin tilanteet on saatu ratkaistua vuoropuhelun ja kokonaisvaltaisen turvallisuusajattelun keinoin. Viimeisten kymmenen vuoden aikana kehitys on kuitenkin ollut päinvastaista ja sopiminen kansainvälisen diplomatian avulla on muuttunut yhä monimutkaisemmaksi. Multilateralisimista on siirrytty moninapaiseen maailmaan, jossa kansalliset intressit usein menevät kansainvälisen yhteisymmärryksen edelle. Viimeistään Venäjän vuonna 2022 aloittama brutaali hyökkäyssota Ukrainassa on aiheuttanut vakavan iskun myös sääntöperäiselle maailmanjärjestykselle. Uusi epävakauden aikakausi aiheuttaa huolta osallistujavaltioissa, mutta se myös korostaa entistä enemmän Etyjin ja muiden kansainvälisten järjestöjen merkitystä.

Myös Etyjin roolia on kyseenalaistettu viime vuosien aikana, ja Etyjin sisäiset haasteet ovat vaikeuttaneet keskustelua. Järjestöllä ei ole esimerkiksi ollut budjettia vuoden 2021 jälkeen, ja se on aiheuttanut vakavaa kassavajetta inflaation kiihtyessä. Vuoden 2023 ministerikokouksessa hyväksyttiin kompromissiratkaisu Etyjin neljän johtajan mandaattien jatkosta yhdeksällä kuukaudella. Tuo ajanjakso päättyi 5.9.2024, ja sen jälkeen Etyjin sihteeristön johtotehtäviä ovat hoitaneet viransijaiset. Lisäksi Etyjin vuoden 2025 jälkeisistä puheenjohtajamaista ei ollut tietoa.

Optimismille on kuitenkin tilaa, vaikka näkymät ovat edelleen varsin synkät. Maltalla joulukuussa 2024 järjestetyssä ministerikokouksessa saatiin vihdoinkin nimitettyä Etyjille uudet johtajat: uudeksi pääsihteeriksi valittiin turkkilainen Feridun Sinirlioğlu, ODIHR:n johtajaksi valittiin kreikkalainen Maria Telalian, vähemmistövaltuutetuksi alankomaalainen Christophe Kemp ja mediavaltuutetuksi norjalainen Jan Braathu. Lisäksi päästiin myös sopuun siitä, että Suomen jälkeisen puheenjohtajuuden ottaa Sveitsi. Myös vaikeaan budjettitilanteeseen löydettiin ratkaisuksi vapaaehtoisuudet, joiden avulla tällä hetkellä rahoitetaan useita Etyjin projekteja, jotka muuten olisivat olleet pysähdyksissä. Suomi kaavaili omalle puheenjohtajuuskaudelleen Helsinki+50-rahaston perustamista, jolla voitaisiin varautua tuleviin budjettihaasteisiin.

Parlamentaarinen yleiskokous pysyi toimintakykyisenä kertomusvuoden aikana ja pystyi hyväksymään useita sääntömuutoksia sen jälkeen, kun Venäjä ilmoitti, että duuma ei enää aio osallistua yleiskokouksen toimintaan. Venäjä ei ole maksanut jäsenmaksuaan yleiskokoukselle vuoden 2022 jälkeen. Yleiskokous on kuitenkin onnistunut löytämään lisärahoitusta budjettivajeen paikkaamiseksi. Samalla on kuitenkin pyritty tehostamaan toimintaa ja hakemaan säästöjä. Yleiskokouksen viesti on ollut selvä: ydintoiminnoista, kuten vaalitarkkailusta, ei saa leikata.

4.1. Talvi-istunto Wienissä

Yleiskokouksen talvi-istunto järjestettiin perinteiseen tapaan Wienissä Itävallassa 22.–23.2.2024 juuri ennen Venäjän hyökkäyssodan aloittamisen toista vuosipäivää. Avauspuheenvuorossaan puheenjohtaja Pia Kauma huomautti, että vielä syksyllä järjestön tulevaisuus näytti huolestuttavalta, mutta nyt tarvittavat päätökset on saatu tehtyä ja järjestö voi tovin keskittyä ydintoimintaansa. On kuitenkin tosiasia, että järjestö kärsi myös kertomusvuonna nollakasvubudjetista, mikä korkean inflaation aikana tarkoittaa tosiasiallisesti budjetin pientymistä.

Etyjin puheenjohtajamaa Maltan ulko- ja eurooppaministeri Ian Borg kertoi puheenvuorossaan Maltan puheenjohtajuuskauden teemoista. Hän kertoi haluavansa lisätä synergioita yleiskokouksen kanssa. Borgin mukaan lukuisat konfliktit ja sodat edellyttävät sekä hallitusten välisen Etyjin että sen parlamentaarisen yleiskokouksen työkaluja ja foorumeja. Maltalle Ukrainan sodan seurausten käsitteleminen on keskeinen puheenjohtajuuskauden teema, samoin kuin konfliktit Transnistriassa ja Etelä-Kaukasuksella. Malta aikoo perustaa kolme prioriteettiä. Tiimeistä ensimmäinen perehtyy kyberturvallisuuteen, asevalvontaan, naisten rooliin turvallisuudessa sekä rajat ylittäviin uhkiin. Toinen tiimi keskittyy digitalisaatioon, korruption vastaiseen työhön, ruokaturvaan ja resilienssin vahvistamiseen ilmastokriisissä. Kolmannen tiimin teemoja ovat medialukutaidon kehittäminen, toimittajien turvallisuus sekä ihmisalakuljetuksen vastainen työ. Nuoret ovat läpileikkaavana teemana kaikkien tiimien työssä.

Etyjin pääsihteeri Helga Schmid korosti omassa puheenvuorossaan kokonaisvaltaista työskentelytapaa, jolloin eri työkaluja ja teemakohtaista työtä koordinoitaisiin paremmin. Hän muistutti, että viimeaikaiset väitteet järjestön halvaantumisesta ja merkityksettömyydestä eivät pidä paikkaansa. Schmidin mukaan Ukrainan sodan alkamisen jälkeen järjestö joutui ajamaan alas kenttäoperaatiot Ukrainassa, mutta nyt maassa toimii 34 maan rahoittamana 20 projektia 83 työntekijän voimin. Ukrainassa tuetaan muun muassa humanitaarisen miinanraivauksen kehittämistä, kyberturvallisuuskyvykkyyksien lisäämistä sekä laittoman asekaupan suitsimista. Schmid muistutti myös, miten järjestön kolme työntekijää ovat yhä vangittuina Donetskissa ja Luhanskissa.

4.1.1. Yleiskokouksen ratkaisuvaihtoehdot vaikeassa maailmantilanteessa

Poliittisen komitean puheenjohtajana toiminut liettualainen Laurynas Kasčiūnas totesi, että raportti tulee keskittymään Ukrainaan ja Venäjän hyökkäyssotaan. Hän tuomitsi Venäjän hyökkäyssodan brutaaliuden ja etenkin siviileihin kohdistuvat hyökkäykset. Kasčiūnas peräänkuulutti hyökkäysrikostuomioistuinta ja vaati Venäjää vetämään joukkonsa pois Ukrainasta. Kasčiūnas totesi, että yleiskokouksen pitäisi osoittaa tukensa Ukrainalle vieraillemalla maassa useammin, ja oli huolissaan hyökkäyssodan pitkittymisen vaikutuksista Etyjin uskottavuudelle. Komitean kuultavana oli Etyjin pysyvän neuvoston turvallisuuskomitean puheenjohtaja Peter Burian, joka korosti yhteistyön merkitystä resilienssin vahvistamiseksi. Etyjin turvallisuus- ja yhteistyöfoorumien puheenjohtaja Andreas Ignatius muistutti naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevasta päätöslauselmasta 1325. Vähemmistövaltuutettu Kairat Abdrakhmanov varoitti kansallisten vähemmistöjen välineellistämistä ja muistutti, että myös Ukrainan on kehitettävä vähemmistölainsäädäntöään. Konfliktienestokeskuksen puheenjohtaja Catherine Fearon lupasi edistää eri maiden tiedustelutiedon turvallista vaihtoa. Yleiskeskustelussa varoitettiin sotaväsymyksestä ja sen kielteisistä vaikutuksista Ukrainan tukemiseen. Lisäksi pidettiin hiljainen hetki venäläisen oppositiopoliitikko Aleksei Navalnyin kuoleman johdosta.

Talous-, tiede-, teknologia- ja ympäristökomitean puheenjohtaja, azerbaidžanilainen Azay Guliyev totesi, että Venäjän hyökkäyssota on aiheuttanut erittäin vaikean humanitaarisen tilanteen Ukrainassa. Hän myös muistutti ilmastonmuutoksen aiheuttamasta vakavasta haasteesta ja puhui vihreän siirtymän merkityksestä. Raporttoija, itävaltalainen Gudrun Kugler painotti alustuksessaan, miten taloudellinen kukoistus edellyttää rauhaa ja turvallisuutta. Raportissa esiin nostettuja teemoja olivat ympäristöön kohdistuvat vahingon teot, tekoälyn käyttäminen sotatoimissa ja rikollisessa toiminnassa, demografinen muutos ja hallitsematon maahanmuutto. Komitea perehtyi tällä kertaa istunnossaan erityisesti tekoälyn turvallisuusnäkökohtiin. Asiantuntijapuheenvuoroissa esiteltiin tekoälyn ja etenkin hyvin uskottavien deep fake -videoiden kehitystä, käyttöä ja tulevaisuuden näkymiä informaatiovaikuttamisen kannalta. Tekoäly on jo käytössä arjessa monin tavoin, ja monien teknologisten innovaatioiden tavoin sillä on sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Deep fake -videoilla pystytään puolestaan tuottamaan nopeasti mitä vain kenen tahansa sanomana, ja sillä on luonnollisesti myös vääristeleviä ja vaarallisia käyttömahdollisuuksia.

Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja humanitaarisia asioita käsittelevän komitean puheenjohtaja, tšekkiläinen Lucie Potůčková oli syvästi huolissaan kansalaisyhteiskunnan kaventuvasta tilasta. Hän esitti surunvalittelunsa Aleksei Navalnyin kuoleman johdosta ja korosti avoimen keskustelun merkitystä demokraattisissa yhteiskunnissa. Komitean raportin valmisteleva belgialainen Malik Ben Achour totesi, että vallitseva puhekulttuuri väheksyy ihmisarvoa. Perusarvoja olisi kunnioitettava, ja kaksoisstandardeja tulisi välttää. Komitean erityisteema koski poliittisia toisinajattelijoita ja poliittisia vankeja. Keskusteluissa muistutettiin, että Etyjin alueella on tuhansia poliittisia vankeja. Lainsäätäjiltä peräänkuulutettiin toimenpiteitä sananvapauden vahvistamiseksi niin, että erilaiset mielipiteet tulevat yhteiskunnassa kuulluiksi. Tilaisuudessa puhunut Valko-Venäjän oppositiojohtaja Svjatlana Tsih'anouskaja muistutti, että vapaa Valko-Venäjä ja vapaa Ukraina ovat perusedellytyksiä Euroopan turvallisuudelle ja vakaudelle. Turvallisuus ja ihmisoikeudet kulkevat käsi kädessä. Hän myös esitti toiveen, että Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajat voisivat osallistua yleiskokouksen toimintaan.

4.1.2. Venäjään kohdistuvien sanktioiden vahvistaminen

Wienissä järjestettiin 22.2.2024 Norjan, Yhdysvaltojen ja Ukrainan valtuuskuntien sivutapahtuma *Enforcing the sanctions against Russia*. Tilaisuudessa norjalainen Erlend B. Bjoertvedt sanktioanalytiikkaan erikoistuneesta Corisk-konsulttiyrityksestä esitteli havaintoja länsimaiden Venäjä-pakotteista. Bjoertvedtin mukaan 38 maan sanktiot ovat pureet osittain, mutta hän keskittyi esityksessään ennen kaikkea pakotteiden epäkohtiin.

Yritysten vienti EU-maista Venäjälle on puolittunut ja siirtynyt osittain kolmansien maiden kautta toteutettavaksi, mikä jää tilastojen ulkopuolelle. Tyypillisiä kauttakulkumaita ovat Valko-Venäjä, Kazakstan ja Turkki. Bjoertvedtin mukaan tällä hetkellä on 3 500 tavaraluokkaa, joita ei saa viedä Venäjälle mutta joiden vienti Valko-Venäjälle on sallittua. Hän pitää tätä aukkoa kriittisenä kanavana, joka lännen pitäisi saada pian tukittua asettamalla sanktiot koskemaan myös Valko-Venäjää.

Positiivisena hän pitää kuitenkin sitä, että EU-maiden vienti Venäjälle on romahtanut ja jatkanut pienentymistään koko ajan. Tulliviranomaisten resurssija on kuitenkin lisättävä kiireesti, koska viranomaisilla ei ole voimavaroja selvittää tavarakuljetusten määränpäättä tarpeeksi yksityiskohtaisesti. Tällä tavoin voitaisiin ehkäistä väärinkäytöksiä ja pakotteiden kiertoa. Lisäksi on huomionarvoista, että Euroopassa ei ole juuri käyty oikeutta yrityksiä vastaan pakotteiden kiertämisestä tai rikkomisesta. Lainsäädännössä olisi siis hänen mukaansa kiristettävää ja ennen kaikkea harmonisoitavaa.

Suurimpana kummajaisena Euroopan ja Venäjän välisessä kaupassa Bjoertvedt pitää energiaa ja etenkin öljyä: satojen miljoonien eurojen päivittäisillä öljyn vientituloilla Venäjä voi ylläpitää sotaa ongelmitta pitkään. Hän pitää asiantilaa perverssinä – samaan aikaan, kun lähetämme Ukrainalle aseita ja rahaa, rahoitamme Venäjän sotataloutta ostamalla öljyä. Venäjältä tuotavia lannoitteita ja ruokaa on myös tarkasteltava kriittisemmin. Bjoertvedt päätti esityksensä muistuttamalla, että ei ole hyvä hokea vain, että pakotteet eivät toimi. Ne eivät toimi täydellisesti, mutta ovat kuitenkin vaikeuttaneet tavaroiden saatavuutta Venäjällä ja nostaneet hintoja.

4.2. Täysistunto Bukarestissa

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen 31. istunto järjestettiin 29.6.–3.7.2024 Bukarestissa Romaniassa. Istunnon teemana oli parlamentaarinen näkökulma Etyjin rooliin nykyisessä turvallisuusarkkitehtuurissa. Istunnossa käytiin laajaa keskustelua Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa ja Lähi-idän tilanteesta. Yleiskokous tuomitsi Venäjän hyökkäyssodan yksimielisesti, mutta Lähi-idän tilanteesta kannat jakautuivat. Suurin osa puolusti Israelin oikeutta itsepuolustukseen ja vaati Hamasia palauttamaan israelilaiset panttivangit. Moni parlamentaarikko kuitenkin myös syytti Israelia liiallisesta

sotilaallisen voiman käytöstä ja humanitaarisen avun estämisestä. Tilanteeseen vaadittiin nopeaa ratkaisua, sillä sodan pitkittyessä koko alueen vakaus on uhattuna.

Yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma johti puhetta kesäistunnossa. Suomen valtuuskunnasta läsnä olivat puheenjohtaja Ville Kaunisto, varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila, jäsen Jenna Simula ja varajäsenet Jukka Kopra ja Johannes Koskinen. Istuntoon osallistui yhteensä 225 parlamentaarikkoa Etyjin 57 osallistujavaltiosta. Romania ei kuitenkaan myöntänyt viisumeita Venäjän ja Valko-Venäjän edustajille, joten he eivät olleet istunnossa läsnä.

Ensimmäisenä kokouspäivänä järjestetyssä pysyvän komitean kokouksessa hyväksyttiin yleiskokouksen budjetti. Yleiskokouksen budjettiin oli tullut 6 prosentin vajaus, koska Venäjä oli ilmoittanut, että se ei maksa omaa osuuttaan. Budjetti saatiin kuitenkin tasapainoon Venäjän toimista huolimatta erilaisilla järjestelyillä, kuten joidenkin jäsenmaiden vapaaehtoisilla jäsenmaksukorotuksilla ja ylimääräisillä avustuksilla. Valko-Venäjä oli ennen Bukarestin istuntoa ilmoittanut kirjallisesti vastustavansa budjettia sekä mahdollisia sääntömuutoksia. Koska Valko-Venäjä oli ainoa, joka vastusti, päätökset voitiin viedä läpi.

Viimeisenä kokouspäivänä Etyjin puheenjohtaja, Maltan ulkoministeri Ian Borg vastasi parlamentaarikoiden kysymyksiin. Hän vakuutti, että Etyj tekee edelleen kaikkensa Ukrainan tukemiseksi. Vaikeasta budjettitilanteesta huolimatta Ukrainaa tukevia projekteja on 20 ja niitä tuetaan vapaaehtoisuella. Hän huomautti, että Etyjin rooli on tärkeä niin ennen konflikteja, niiden aikana kuin niiden jälkeenkin. Hän myös toivoi osallistujavaltioilta rakentavaa lähestymistapaa Etyjin korkeimpien edustajien valinnassa. Aiempien edustajien mandaatti oli päättyvässä 5.9.2024. Muita teemoja olivat Keski-Aasia sekä ilmastonmuutoksen ja teknologisen kehityksen mukanaan tuomat turvallisuusuhat. Hän kommentoi myös Etyjin tekevän kaikkensa vapauttaakseen Venäjän Ukrainassa vangitsevat Etyj-työntekijät.

Pia Kauma valittiin puheenjohtajaksi jatkokaudelle ilman vastaehdokasta. Yleiskokouksen varapuheenjohtajistossa oli kolme tehtävää, joihin pyrki viisi ehdokasta. Äänestyksessä uusiksi varapuheenjohtajiksi valittiin Richard Hudson Yhdysvalloista 110 äänellä, Luis Graça Portugalista 94 äänellä ja Gudrun Kugler Itävallasta 93 äänellä. Kauman pääprioriteetit toiselle kaudelle ovat yleiskokouksen ydintehtäviin keskittyminen ja Etyjin hallitustenvälisen yhteistyön lisääminen, työskentely nykyisten ja uusien alueellisten haasteiden ratkaisemiseksi sekä rauhanvälityksen ja kriisinehkäisyn vahvistaminen. Vuosikokouksen viimeisessä istunnossa Kauma totesi, että yleiskokous voi vahvistaa työtään haasteiden parissa entistä syvemmällä ja merkityksellisemmällä yhteistyöllä.

4.2.1. Venäjän hyökkäyssota päätösasiakirjan keskiössä

Parlamentaarisen yleiskokouksen tärkein tehtävä on hyväksyä kesäistunnon päätteeksi päätösasiakirja. Se koostuu kolmesta komiteoissa käsitellystä raportista sekä yksittäisistä edustajien tekemistä lisäaihe-ehdotuksista. Venäjän hyökkäyssota ja Ukrainan tukeminen nousivat jälleen päätösasiakirjan keskiöön.

Poliittisen komitean raportissa korostetaan Etyjin järkkymätöntä tukea Ukrainalle ja tuomitaan Venäjän hyökkäyssota. Ukraina on suvereeni valtio, joka voi päättää itse omista asioistaan. Maiden alueellinen koskemattomuus on yksi kansainvälisen oikeuden peruspilareista. Raportissa tuomitaan erityisen jyrkästi Venäjän toimet kansainvälistä sääntöperäistä järjestelmää vastaan ja todetaan, että YK:n peruskirja ja Helsingin päätösasiakirja ovat kansainvälisen toiminnan perusta. Raportissa peräänkuulutetaan Venäjän vastuuvellollisuutta ja syytteeeseen asettamista sotarikoksistaan. Myös Hamasin terrori-isku Israelissa tuomitaan vahvasti ja todetaan, että Lähi-idän tilanne uhkaa koko Etyjin alueen vakautta. Niin ikään Moldovan tilanne on huolestuttava, ja neuvotteluita tulee jatkaa. Lisäksi tarvitaan kestävä rauha Armenian ja Azerbaidžanin välille. Raportissa mainitaan myös Etyjin

institutionaaliset haasteet. Osallistujamaiden on sitouduttava multilateralismiin, jotta Etyj pysyy toimintakykyisenä ja pystyy toteuttamaan tehtävänsä turvallisuuden edistäjänä. Avoimessa keskustelussa todettiin, että Venäjä on toiminnallaan vain vahvistanut Natoa, mikä ei varmaankaan ollut Venäjän tavoitteena. Lisäaiheina käsiteltiin huumekauppaa ja etenkin synteettisten huumeiden lisääntymistä katukaupassa, seksuaalista väkivaltaa sodankäynnin välineenä, toimivan turvallisuusarkkitehtuurin rakentamista konfliktien torjumiseksi sekä Ukrainan tukemisen vahvistamista.

Taloutta, tiedettä, teknologiaa ja ympäristöä käsittelevän komitean raportissa tarkastellaan Venäjän hyökkäyssodan lisäksi ilmastonmuutosta, hallitsematonta maahanmuuttoa ja demografista kehitystä sekä tekoälyn ja digitalisaation riskejä. Ukrainan jälleenrakentaminen edellyttää toimia jo tässä vaiheessa. Lähtökohtana tulisi olla *Build Back Better* -periaate, joka vie maata kestävämpään ja itsenäisempään suuntaan rakentamalla kestävämpiä ratkaisuja tuhottujen tilalle esimerkiksi energiantuotannossa. Sotatoimet ovat pilanneet Ukrainassa ympäristöä vuosiksi, ja ympäristön turmeleminen sodan aikana tulisi luokitella sotarikokseksi.

Tekoälyä koskevia päätöksiä on tehtävä yhdessä, jotta tekoäly on turvallista, eettistä, läpinäkyvää, käyttäjälähtöisesti suunniteltua ja hyödynnettävää. Digitalisaation lieveilmiöihin, kuten lapsiin kohdistuvaan haitalliseen sisältöön, on puututtava. Raportissa ehdotetaan tekoälyä käsittelevän tilapäisen komitean perustamista. Myös väestökato ja hallitsematon maahanmuutto sekä maailmantalouden tilanne aiheuttavat huolta. Raportissa peräänkuulutetaan keinoja talouskasvulle etenkin Euroopassa sekä kehoitetaan purkamaan raaka-aineriippuvuutta. Talousyhteistyötä tulisi edelleen kehittää. Raporttiin liitetyt lisäaiheet koskivat ilmastonmuutosta ja Keski-Aasian vesitilannetta, nuorten roolin vahvistamista, korruption kitkemistä sekä ympäristön suojelemista aseellisissa konflikteissa.

Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja humanitaarisia kysymyksiä käsittelevän komitean raportissa nousee esiin erityinen huoli ihmisoikeuksista sodan keskellä. Ukrainan sodan pitkittyessä pitää entistä enemmän kiinnittää huomiota siihen, miten sodan pitkäaikaiset vaikutukset näkyvät yhteiskunnassa ja ihmisissä. Myös maahanmuuttajien ja pakolaisten tilanne on hälyttävä useissa osallistujavaltiossa. Lisäksi raportissa nostetaan esiin ihmisoikeuksien puolustajiin, toisinajattelijoihin ja toimittajiin kohdistuvat hyökkäykset ja niiden torjumisen tärkeys. Perusarvoja on suojeltava kaikissa tilanteissa, mutta valitettavasti Etyjin ihmisoikeustyö on uhattuna, kun asenteet maailmanlaajuisesti koventuvat. Raportissa todetaan myös, että ihmisoikeuksia tulisi käsitellä aina ja kaikkialla yhdenmukaisesti. Avoimessa keskustelussa nostettiin esiin Ukrainan hyökkäyssota ja muistutettiin, että myös Ukrainan on kehitettävä demokratiaansa. Lisäksi Georgian heikentynyt ihmisoikeustilanne oli esillä keskusteluissa, sillä viimeaikaiset lakimuutokset ja poliittinen kehitys ovat kaventaneet maan kansalaisyhteiskunnan ja median tilaa. Lisäaiheiden teemoja olivat laillisen maahanmuuton edistäminen, ihmiskaupan ja antisemitismin vastustaminen, kansalaisyhteiskunnan rooli demokratiakasvatuksessa ja toimittajien kohtaamat haasteet.

Istunnon päätteeksi hyväksyttiin Bukarestin päätösasiakirja. Hyväksymistä vastusti yksi saksalaisedustaja, ja Sveitsin valtuuskunta äänesti tyhjää. He eivät olleet tyytyväisiä loppuasiakirjan sisältämään kirjaukseen Venäjän valtuuskunnan erottamisesta Etyjistä. Bukarestin päätösasiakirjaan voi tutustua osoitteessa <https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2024-bucharest/declaration-30/5029-bucharest-declaration-eng/file>.

4.2.2. Resilienssin vahvistaminen informaatiovaikuttamisen torjunnassa

Istuntoviikolla järjestettiin useita sivutapahtumia. Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Ville Kaunisto kutsuttiin alustajaksi Saksan Etyj-valtuuskunnan järjestämään Venäjän disinformaation torjuntaa

käsittelevään sivutapahtumaan. Tilaisuudessa asiantuntijat ja osallistujavaltioiden parlamenttien edustajat kertoivat Venäjän informaatiovaikuttamiseen liittyvistä kokemuksistaan ja jakoivat neuvoja disinformaation torjumiseksi. Heidän mukaansa yksi tärkeimmistä työkaluista on kansalaisten kouluttaminen ja varautuminen erilaisiin hybridivaikuttamispyrkimyksiin.

Puheenvuorossaan Kaunisto korosti, että Suomi on yhteiskuntana varautunut hyvin informaatiovaikuttamiseen, sillä olemme panostaneet valmiuteen, koulutukseen ja medialukutaitoon. Erityisen hyvinä esimerkkeinä hän nosti esiin maanpuolustuskurssit ja tulevaisuusvaliokunnan ennakoivan työn. Hän kuitenkin huomautti, että pahin virhe on se, että luulee tietävänsä kaiken ja siten sulkee silmänsä muuttuvilta vaikuttamistavoilta. Kaunisto myös korosti päättäjien vastuuta olla itse levittämättä disinformaatiota.

4.3. Syyskokous Dublinissa

Yleiskokouksen syysistunto järjestettiin Dublinissa Irlannissa 2.–4.10.2024. Kokous keskittyi pohtimaan, mikä on kansanedustuslaitosten rooli Etyjin työssä rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi, kun tulee kuluneeksi viisikymmentä vuotta Helsingin perustamiskokouksesta. Syysistunnon taustalla leijui isoja avonaisia kysymyksiä Etyjin budjetista ja keskeisistä nimityksistä. Suomen valtuuskunnasta kokoukseen osallistuivat varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila, jäsenet Pia Kauma, Mika Lintilä, Jenna Simula ja Ville Skinnari sekä varajäsen Eeva-Johanna Eloranta.

Syyskokouksen avausistunnossa Irlannin parlamentin alahuoneen puhemies Seán Ó Fearghaíl korosti, että järjestön peruskirja on relevantimpi nyt kuin syntyessään, sillä demokratiaa haastetaan voimakkaasti. Järjestön on pidettävä fokus Ukrainan ja Lähi-idän kriisien ratkaisujen tukemisessa. Yleiskokouksen pääsihteeri Roberto Montella totesi avauspuheenvuorossaan, ettei järjestöllä ole realistisia mahdollisuuksia rauhanvälittäjän rooliin Lähi-Idässä – ei vähiten siksi, että yleiskokous on tietyissä Lähi-Idän kysymyksissä erimielinen. Hän korosti, että järjestön instituutiot ja instrumentit ovat kuitenkin tehneet hyvää työtä kentällä esimerkiksi vaalitarkkailussa. Hän kannustikin järjestöä keskittymään niihin asioihin, jotka se osaa. Yleiskokouksen rahastonhoitaja Johan Büser puolestaan kannusti jäsenmaita vapaaehtoisrahoitukseen, jotta voidaan turvata toiminnan tulevaisuus.

Syyskokouksen yhteydessä pidettiin pysyvän komitean kokous. Siinä hyväksyttiin sääntömuutos, jonka mukaan yleiskokouksen puheenjohtaja valitaan jatkossa kahden vuoden toimikaudelle edellisen 1 + 1 vuoden toimikauden sijasta. Toimikautta ei voi uusia. Sääntömuutos astuu voimaan niin, että se koskee vuoden 2025 valittua puheenjohtajaa.

4.3.1. Konfliktien ehkäisy, ilmastokriisi ja maahanmuuton hallinta

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma avasi kokouksen ensimmäisen istunnon, joka käsitteli konfliktien ratkaisun dynamiikkaa. Hän alleviivasi, että konfliktien ratkaisu on nyt hyvin oleellista osaamista, kun sota riehuu Euroopassa ja Lähi-Idässä. Kauma muistutti, että Etyjin kenttätöyllä on ollut positiivinen vaikutus Balkanilla. Irlannin entinen pääministeri Bertie Ahern painotti, ettei rauha ole yksittäinen tapahtuma vaan prosessi. Etyjin konfliktinehkäisykeskuksen johtaja Shawn DeCaluwe esitteli järjestön konfliktinratkaisun työkalupakin. Etyjin rauhan- ja turvallisuudentutkimusinstituutin tutkija Argyro Kartsonaki korosti, että legitimitetti, puolueettomuus ja resurssit ovat avaintekijöitä konfliktinratkaisuprosessissa. Hän totesi, että kun vaikeissa konflikteissa työstedään kokonaisratkaisua, voitaisiin lähteä liikkeelle arkipäiväisistä asioista, jotka ovat helpompia toteuttaa ja omiaan edistämään yhteistyötä. Parlamentit voivat tukea rauhan rakentamista tai ainakin pidättäytyä vaikeuttamasta sitä, ja niillä on rooli rauhansopimusten ratifioinnissa. Keskusteluissa nousi esiin etenkin Lähi-idän sekä Etelä-Kaukasuksen tilanne.

Ilmasto ja parlamenttien roolia käsittelevän istunnon avasi Irlannin ympäristö- ja ilmastoministeri Eamon Ryan. Hän korosti, että ilmastoinvestoinnit ovat investointeja myös rauhan puolesta, sillä energia ja ympäristön tuho ovat konfliktien juurisyytä. Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin IPCC:n puheenjohtaja Jim Skea kertoi, että vuosi 2023 oli mittaushistorian kuumin myös merissä. Hän sanoi, että tämä johtaa monenlaisiin ongelmiin ja katastrofeihin makean veden puutteesta ikiroudan sulamiseen. Skea vetosi parlamentaarikkoihin, jotta nämä pitäisivät hallitukset vastuussa ilmastopolitiikastaan. Keskustelussa käytetyssä terminologiassa huomattiin käsitteellinen muutos, kun puhuja toisensa jälkeen puhui ilmastomuutoksen sijaan ilmastokriisistä. Edustajat olivat huolissaan siitä, että arktinen alue lämpenee kolme kertaa muuta maailmaa nopeammin ja sen vaikutukset heijastuvat myös laajemmalle. Luonnon ja elinkeinojen lisäksi alkuperäiskansojen oikeuksiin on kiinnitettävä tarkkaa huomiota. Parlamentaarikoilla on äänestäjien kautta välitöntä tietoa ihmiskohtaloista, joihin ilmastomuutoksella on jo ollut suora vaikutus.

Kolmannessa istunnossa oli tarkoitus pureutua maahanmuuton ja kestävä kehityksen suhteeseen, mutta keskustelu ajautui kuitenkin yleisempään ajatustenvaihtoon maahanmuutosta ja sen vaikutuksista. Kansainvälisen siirtolaisjärjestön vanhempi asiantuntija Amir Taha korosti, että maailman noin 280 miljoonassa pakolaisessa ja maahanmuuttajassa on usein hyödyntämätöntä taloudellista potentiaalia. Onnistunut integraatio johtaa tutkimusten mukaan siihen, että maahanmuuttajat maksavat enemmän veroja kuin mitä saavat yhteiskunnalta tukia. Keskustelu keskittyi kuitenkin maahanmuuton haasteisiin, kuten infrastruktuuriin ja talouden kuormittumiseen, maahanmuuton käyttöön ulkopolitiittisena välineenä, ihmislakuljetukseen ja laittomaan maahanmuuttoon. Jotkut eivät pitäneet eurooppalaista elintasoja ihmisoikeutena, ja muutaman maan edustajat olivat huolissaan kansallisen identiteetin ja kulttuurin säilymisestä, kun maahanmuuttajien määrä kasvaa.

4.3.2. Lähi-idän kriisi

Syyskokouksen viimeinen osio käsitteli Välimeren aluetta ja etenkin Lähi-idän konfliktia. Yleiskokouksen erityisedustaja Pascal Allizard (Ranska) korosti alustuksessaan, että Lähi-idän tilanteeseen pitää saada diplomaattisilla ponnisteluilla nopea poliittinen ratkaisu. Joidenkin toimijoiden passiivisuus ei saa olla esteenä tälle tavoitteelle. Myös Välimeren parlamentaarisen yleiskokouksen edustaja Tijana Davidovac korosti, että on elintärkeää estää alueellisen konfliktin kärjistymisen ja että konfliktiin pitää löytää kestävä ratkaisu. Hän painotti parlamentaarikkojen vastuuta hallitustensa tukemisessa tässä työssä.

Gazan humanitaarisen tilanteen lisäksi huolta kannettiin siviiliuhreista ja loukkaantuneista sekä Iranin roolista konfliktin taustalla. Myös konfliktin mahdollinen laajentuminen täysmittaiseksi sodankäynniksi herätti huolta. Hamasin Israelissa suorittama terrori-isku tuomittiin yhä yksimielisesti ja Israelin oikeutta itsepuolustukseen pidettiin oikeutettuna. Kaikkia osapuolia kannustettiin kuitenkin kansainvälisen lain kunnioittamiseen ja vastatoimien suhteellisuuteen. Palestiinan parlamentin edustaja kertoi, että humanitaarinen tilanne Gazan kaistaleella on katastrofaalinen ja painotti, että sodassa kaikki ovat häviöjää. Hän vaati kansainvälisiä järjestöjä toimimaan kriisin ratkaisemiseksi.

Kokouksessa kannustettiin myös puheenjohtaja Kaumaa rakentamaan keskustelualustaa Lähi-Idän rauhan rakentamiseen yhdessä Euroopan parlamentin, Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen ja Välimeren parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa. Puheenjohtaja Kauma lupasi jatkaa Etyjin työkalujen hyödyntämistä, jotta alueen toimijat aktivoituisivat etsimään ratkaisua diplomatian keinoin. Kauma myönsi, että jäsenmaat ovat erimielisiä monista asioista konfliktissa, mutta totesi, että kaikki tukevat avointa keskustelua ymmärryksen lisäämiseksi ja kestävä ratkaisun löytämiseksi.

Etyj-valtuuskunnan varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila muistutti, että väkivaltaisuuDET alkoivat Hamasin terrorihyökkäyksestä vuosi sitten. Junnila korosti keskustelussa dialogin välttämättömyyttä. Hänen

mukaansa tämä on ollut johdonmukaisesti kansainvälisen yhteisön näkemys sekä YK:ssa että Etyjissä, kun on yritetty rakentaa poliittista ratkaisua konfliktiin. Junnila totesi, että Hamas ei ole edistänyt palestiinalaisten asiaa, mutta tuki Hamasille on kuitenkin yhä vahvaa. Tätä Junnila piti merkinä siitä, että itsenäisen Palestiinan eteen on tehtävä vielä töitä. Panttivankien vapauttaminen, Hamasin aseistariisunta ja laillisen hallituksen tukeminen Gazassa ovat Junnilan mukaan ainoa tie kestävään ratkaisuun, joka täyttää myös Israelin turvallisuustarpeet.

5. Vaalitarkkailu

Vaalitarkkailu on Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen tärkeimpiä ja näkyvimpiä toimintoja. Vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit ovat yksi demokratian peruskivistä, johon Etyjin jäsenvaltiot ovat sitoutuneet muun muassa Kööpenhaminan asiakirjassa (1990). Vaaleissa kansalaiset voivat suoraan vaikuttaa poliittisiin voimasuhteisiin ja osoittaa luottamustaan demokraattiseen järjestelmään. Vaalitarkkailijoille vaalit tarjoavat mahdollisuuden tarkastella kansanvallan tilaa ja tutustua jäsenmaiden poliittisiin järjestelmiin ja kulttuureihin.

Yleiskokouksen vaalitarkkailuoperaatiota edeltää aina vaaleja käyvän maan kutsu tulla tarkkailemaan vaaleja. Lisäksi Etyjin alainen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (ODIHR) arvioi ennakkoon, onko vapaa ja aito vaalitarkkailu kohdemaassa mahdollista. Vaalitarkkailuoperaatiot tehdään usein yhteistyössä Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen, Euroopan parlamentin ja Naton parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa.

Viime vuosina teknologia on kehittynyt ja sitä on hyödynnetty vaaleissa yhä enemmän. Tämän myötä vaaleihin on tullut uusia merkittäviä elementtejä. Sosiaalinen media ja verkkoalustojen algoritmit vaikuttavat äänestyspäätökseen entistä enemmän, ja samalla disinformaatio vaikeuttaa luotettavaa tiedonsaantia. Myös tekoälyä hyödynnetään esimerkiksi vaalikampanjoinnissa yhä yleisemmin. On muistettava myös, että vaalipäivän tarkkailu tarjoaa vain pistemäisen otoksen maan demokratian tilasta ja on vain osa vaalitarkkailuoperaatiota. Vaalitarkkailuun sisältyy myös seurantaa ja arviointia ennen vaaleja ja niiden jälkeen sekä suositusten antamista vaaliprosessin kehittämiseen.

ODIHR:n on kehitettävä jatkuvasti myös omaa toimintaansa. Sen pitää saada kriittiset huomionsa paremmin kuuluviin. Vaaleista ei saisi tulla tulosta myöten käsikirjoitettua näytelmää, jolla osin tai täysin epädemokraattinen hallinto voi hakea vallalleen kansallista ja kansainvälistä legitimitettä. Myös demokraattisissa yhteiskunnissa vaalit vaativat paljon työtä etenkin ajan haasteisiin vastaamisessa, mikä tulee hyvin ilmi ODIHR:n laajoissa raporteissa.

Vuosi 2024 oli poikkeuksellisen vilkas vaalivuosi, kun vallasta kamppailtiin 40 maassa. Suomen valtuuskunnan jäseniä osallistui Etyjin vaalitarkkailumissioihin presidentin- ja parlamenttivaaleissa Pohjois-Makedoniassa, Moldovassa, Georgiassa ja Yhdysvalloissa.

5.1. Pohjois-Makedonian parlamenttivaalit ja presidentinvaalien toinen kierros

Pohjois-Makedoniassa järjestettiin parlamenttivaalit ja presidentinvaalien toinen kierros 8.5.2024. Yleiskokous tarkkaili vaaleja yhdessä ODIHR:n ja Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa. Etyj-valtuuskunnasta tarkkailuun osallistuivat varajäsenet Inka Hopsu ja Petri Huru.

Presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen voitti konservatiiviehdokas Gordana Siljanovska-Davkova, jota tuki pääoppositiopuolue VMRO-DPMNE. Toisella kierroksella hänen vastaahdokkaanaan oli Stevo Pendarovski (Social Democratic Union of Macedonia, SDSM). Siljanovska-Davkova voitti myös toisen kierroksen 70 prosentin kannatuksella.

Parlamenttivaalit voitti 45 prosentin ääniosuudella VMRO-DPMNE-puolueen johtama oikeistolainen koalitio. Keskusta-vasemmistolaisen koalition kannatus jäi 16 prosenttiin. Vaaleissa oli 1,8 miljoonaa äänioikeutettua. Ehdokkaita oli kymmenestä puolueesta ja kuudesta koalitiosta yhteensä 1 770, ja lisäksi oli yksi äänestäjäryhmän esittämä ehdokas.

Tarkkailuraportissa molempia vaaleja kuvataan aidosti kilpailullisiksi ja todetaan, että perusoikeuksia ja -vapauksia kunnioitettiin. Kampanjointia pidettiin onnistuneena, vaikkakin parlamenttivaaleissa neljä pääpuoluetta saivat etulyöntiaseman mediahuomiossa ja puoluerahoituksessa. Pääteemat vaaleissa olivat talouden lisäksi korruption vastainen työ, EU-jäsenyys ja perustuslakiuudistus. Äänestäjät olivat pettyneitä poliittiseen järjestelmään, tehottomaan hallintoon sekä korruptioon. Vaalit olivat mediassa hyvin esillä, mutta retoriikka oli polarisoituneessa tilanteessa paikoin negatiivista.

Vaalit oli järjestetty tehokkaasti, mutta uskottavuutta veivät lukuisat väitteet äänien ostamisesta. Äänestyspaikoilla toiminta oli järjestetty hyvin, ja vaalipäivä sujui pääasiassa rauhallisesti. Parannettavaa jäi äänestäjien ohjeistamiseen, jota laiminlyötiin miltei joka toisessa tarkkaillussa äänestyspaikassa. Myös ääntenlaskennassa oli epäselvyyksiä.

Maan vaalijärjestelmä kaipaa yhä uudistamista, sillä myös osa vaalien alla tehdyistä uudistuksista muun muassa äänestämisen tietoturvasa, kampanjarahoituksessa ja vaalien valitusoikeusprosessissa on kansainvälisten standardien vastaista. Myöskään ODIHR:n keskeisiä suosituksia ei ole otettu vaalilain uudistuksissa huomioon, eikä uudistusprosessissa ollut riittävästi julkista keskustelua.

5.2. Moldovan presidentinvaalit ja EU-kansanäänestys

Moldovassa järjestettiin presidentinvaalit ja EU-kansanäänestys 20.10.2024. Vaaleja tarkkailivat Etyjin ja Euroopan neuvoston parlamentaariset yleiskokoukset sekä Euroopan parlamentti. Etyj-valtuuskunnan varajäsen Petri Huru osallistui vaalitarkkailuun.

Ensimmäisellä kierroksella eniten ääniä saivat istuva presidentti Maia Sandu (41 prosenttia) ja Venäjämielisten tukema Alexandr Stoianoglo (27 prosenttia). Vaalien toisen kierroksen äänestys järjestettiin 3.11.2024, ja sen voitti EU-myönteinen Sandu 55 prosentin ääniosuudella.

Kansanäänestyksessä äänestettiin siitä, sisällytetäänkö maan perustuslakiin kansan toive EU-jäsenyydestä. Perustuslakilisäyksen puolesta äänestäneet voittivat niukasti 50,35 prosentin enemmistöllä. Presidentinvaalien ja kansanäänestyksen järjestäminen samaan aikaan sai osakseen kritiikkiä, koska sitä pidettiin keinona edistää istuvan presidentin uudelleenalintaa.

Haasteellisesta toimintaympäristöstä huolimatta vaalit olivat hyvin järjestetyt ja sanan-, yhdistymis- ja kokoontumisvapautta kunnioitettiin. Kampanjaolosuhteet eivät tosin olleet täysin tasavertaiset, koska istuva presidentti sai muihin ehdokkaisiin verrattuna enemmän näkyvyyttä mediassa. Kampanjoinnin aikana ODIHR:n tarkkailijat havaitsivat myös hallinnollisten resurssien väärinkäyttöä. Suurin osa ODIHR:n tarkkailumission kumppaneista raportoi kuitenkin, että tiedotusvälineiden toimintaedellytykset olivat parantuneet, vaikka toimittajien – erityisesti naisten – häirintä jatkuu edelleen. Kansanäänestyksen tarkkailijat arvioivat, että koska kansalaisten informointi vaaleista oli puutteellista, heidän kykynsä tehdä perusteltu äänestyspäätös oli rajallinen.

Vaalipäivä sujui rauhallisesti. Tarkkailijat tekivät joitain yksittäisiä huomioita äänestäjien pelottelusta ja painostuksesta sekä jännitteistä äänestyspaikkojen läheisyydessä. Vaalisalaisuutta ei kyetty varmistamaan kaikilla äänestyspaikoilla. Tämä johtui äänestyskoppien ja joissain tapauksissa videokameroiden sijoittelusta.

Venäjän hyökättyä Ukrainaan keväällä 2022 on Moldovassa käyty julkista keskustelua maan geopoliittisesta asemasta. Viranomaiset ja kansainväliset toimijat ovat todenneet maan olevan hybridivaikuttamisen kohteena. Tämä näkyy esimerkiksi poliittisten toimijoiden laittomana rahoituksena, äänten ostamisena, disinformaatiokampanjoina sekä kyberhyökkäyksinä. Vaikuttamistoimien takana ovat pääasiassa Venäjä ja Venäjä-myönteiset toimijat.

5.3. Georgian parlamenttivaalit

Georgiassa järjestettiin ensimmäiset täysin suhteellisen vaalitavan mukaiset parlamenttivaalit 26.10.2024. Vaaleja tarkkailivat Etyjin, Euroopan neuvoston ja Naton parlamentaariset yleiskokoukset sekä Euroopan parlamentti. Pia Kauma johti Etyjin vaalitarkkailijoita, joihin kuului myös Johannes Koskinen.

Vaalit järjestettiin poliittisesti hyvin polarisoituneessa ja jännitteisessä ympäristössä, jota leimasivat epäluottamus valtaapitävän Georgianlainen unelma -puolueen ja opposition välillä sekä pitkään jatkuneet mielenosoitukset. Maan vaaliviranomaisten mukaan vaalit voitti Venäjä-mielinen Georgianlainen unelma 54 prosentin kannatuksella. Oppositio ei kuitenkaan hyväksynyt vaalitulosta.

Ehdokkaat pystyivät kampanjoimaan pääosin vapaasti huolimatta repivästä kampanjaretoriikasta ja -kuvastosta. Georgianlainen unelma esitti kampanjassaan avoimesti maan opposition kieltämistä ja kehysti vaalit valinnaksi rauhan ja sodan välillä. Oppositiopuolueet puolestaan kuvasivat vaaleja kansanäänestyksenä Georgian geopoliittisesta suuntautumisesta. Polarisoitunut mediaympäristö ja yksityisten tiedotusvälineiden hyödyntäminen poliittiseen propagandaan johtivat puolueelliseen uutisointiin. Tämän nähtiin heikentävän äänestäjien valmiutta tehdä valistunut äänestyspäätös. Lisäksi toimittajien ja aktivistien turvallisuus oli merkittävä huolenaihe vaalien alla ja niiden jälkeen.

Vaalipäivä oli järjestetty pääosin hyvin ja suurimmassa osassa äänestyspaikkoja äänestämisen raportoitiin sujuneen hyvin. Vaalipäivänä vallitsi kuitenkin jännittynyt ilmapiiri ja äänestäjien painostuksesta raportoitiin laajasti, mikä heikensi kansan luottamusta vaaleihin. Vaalisalaisuutta ei aina pystytty takaamaan, ja itse äänestysprosessissa oli joitakin epäjohton mukaisuuksia. Myös ääntenlaskennassa havaittiin puutteita: muun muassa käyttämättömiä äänestyslippuja käsiteltiin epäasianmukaisesti. Tarkkailijat pitivät elektronisten laitteiden käyttöönottoa äänestäjien tunnistamisessa ja ääntenlaskussa myönteisenä, mutta eivät pitäneet laitteiden tarkastusprosessia läpinäkyvänä.

Hallituspuolueena Georgianlaisella unelmalla oli merkittävät hallinnolliset ja taloudelliset resurssit, mikä johti epätasaiseen kilpailuasetelmaan. Myös kampanjarahoituksessa oli valtaapitävillä merkittävä etulyöntiasema oppositioon verrattuna. Lisäksi viimeiset vaalilakimuutokset tehtiin ilman laajaa poliittista tukea tai riittäviä julkisia kuulemisia, ja niiden nähtiin hyödyttävän valtaapitäviä. Georgiassa hyväksyttiin toukokuussa 2024 kiistelty niin sanottu agenttilaki, mikä johti laajoihin mielenosoituksiin.

ODIHR:n mukaan vaalien oikeudellista kehystä tulisi yksinkertaistaa ja esimerkiksi vaalihallinnon puolueettomuutta vahvistaa. Samoin sukupuolikiintiöt tulisi palauttaa, sillä parlamenttivaaleissa naiset olivat aliedustettuina sekä puoluelistoilla että kampanjoissa.

5.4. Yhdysvaltojen presidentinvaalit

Yhdysvalloissa järjestettiin 5.11.2024 presidentinvaalit, joissa republikaanien ehdokas Donald Trump valittiin toista kertaa maan presidentiksi hänen voitettuaan demokraattiehdokkaan, varapresidentti Kamala Harrisin. Republikaanit veivät myös senaatin ja edustajanhuoneen enemmistöt niukasti. Etyjin vaalitarkkailuoperaatioon osallistui 250 henkilöä, joista peräti 164 oli Etyj-jäsenmaiden kansanedustajia.

Suomesta tarkkailuun osallistuivat Vilhelm Junnila, Pia Kauma, Ville Kaunisto, Mika Lintilä ja Ville Skinnari.

Vaalit käytiin hyvin polarisoituneessa tilanteessa, mutta vaalikamppailu oli aitoa, rajoittamatonta ja kunnioitti perusvapauksia. Retoriikka oli kovaa, kohdistui myös suoraan henkilöihin ja tähtäsi rajuun vastakkainasetteluun. Myös suoranaista poliittista väkivaltaa nähtiin ennen kaikkea Trumpin kahdessa salamurhayrityksessä. Myös tekoälyn käyttö ja disinformaatiokampanjat lisääntyivät kampanjan loppuvaiheessa. Keskeisiä vaaliteemoja presidentinvaaleissa olivat aborttioikeudet, luottamus hallintoon, talous, ilmastonmuutos sekä Lähi-Idän tilanne ja Ukrainan sota.

Yhdysvalloissa ehdokasasettelu ei kaikilta osin vastaa Etyj-sitoumuksia ja kansainvälisiä standardeja, sillä ehdokkaaksi pääseminen vaatii muun muassa suuren määrän tukiallekirjoituksia. Tämä vaikeuttaa pienempien puolueiden ja riippumattomien ehdokkaiden ehdolle pääsyä. Kampanjointi on myös hyvin kallista. Maan 244 miljoonaa äänestäjää eivät ole hekään samalla viivalla: Washington D.C:n ja Yhdysvaltojen erillisalueiden 4,1 miljoonaa asukasta eivät ole täysin edustettuina kongressissa, eivätkä erillisalueiden asukkaat saa äänestää presidentinvaaleissa. Myös tuomitut ja paikoin myös tuomionsa suorittaneet rikolliset, joita on noin 4 miljoonaa, ovat valtaosassa osavaltioita eriarvoisessa asemassa, samoin kuin noin 1,3 miljoonaa vammaista kansalaista. Nämä säädökset eivät ole linjassa kansainvälisten standardien, muun muassa Etyjin Kööpenhaminan-sitoumusten, kanssa.

Vaalipäivä oli lopulta osoitus yhdysvaltalaisen demokratian resilienssistä. Äänestyspaikoilla toiminta oli rauhallista ja järjestelmällistä. Etukäteen nousseet huolet vaikuttamisesta äänestysteknologian kautta osoittautuivat ylimitoitetuiksi: kyberturvallisuuteen oli satsattu koulutuksella, välineillä ja asiantuntijapalveluilla ilmeisen onnistuneesti, sillä merkkejä teknisestä äänten manipuloinnista ei noussut esiin.

Vaalit olivat vahvasti esillä mediassa, mutta uutisoinnin seassa oli myös paljon disinformaatiota. Monet mediat ja toimittajat kokivat häirintää ja uhkailuja myös korkean tason poliitikoilta. Maan mediaympäristöä leimaa kahtiajako, vaikka moni media pidättäytyi valitsemasta puoltaan. Median lisäksi ehdokkaat kampanjoivat massatilaisuuksissa ja hyödynsivät innovatiivisesti sosiaalista mediaa ja somevaikuttajia muun muassa podcast-yhteistyöllä. X, Facebook ja Instagram olivat suosituimmat somealustat. Niillä kampanjointi oli usein negatiivista toisen ehdokkaan mustamaalaamista.

Osavaltioissa tehtiin vaalien alla runsaasti vaaliuudistuksia, joita toisaalta myös haastettiin ahkerasti puolueiden käynnistämällä oikeusjutuilla. Myös maan vaalitarkkailusäädökset ovat osavaltiokohtaisia ja hyvin kirjavina. 17 osavaltiota kieltää kansainvälisen tarkkailun kokonaan, ja osassa osavaltioista sääntely tekee tarkkailusta käytännössä mahdotonta. Tämä on Etyj-suositusten vastaista. Myöskään liittovaltio ei ole viime vuosien vaaliuudistuksissaan ottanut huomioon keskeisiäkään ODIHR:n suosituksia.

LIITE 1 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta 1.1.-31.12.2024

PUHEENJOHTAJA

Ville KAUNISTO (kok)

VARAPUHEENJOHTAJA

Vilhelm JUNNILA (ps)

JÄSENET

Pia KAUMA (kok)

Katri KULMUNI (kesk) 3.9.2024 asti

Mika LINTILÄ (kesk) 4.9.2024 alkaen

Jenna SIMULA (ps)

Ville SKINNARI (sd)

VARAJÄSENET

Eeva-Johanna ELORANTA (sd)

Inka HOPSU (vihr)

Petri HURU (ps)

Atte KALEVA (kok)

Jukka KOPRA (kok)

Johannes KOSKINEN (sd)

SIHTEERISTÖ

Maria FAGERHOLM, kansainvälisten asiain neuvos, valtuuskunnan sihteeri

Ari HONKANEN, kansainvälisten suhteiden asiantuntija, valtuuskunnan apulaissihteeri

Juho TAKKUNEN, Etyj-erityisasiantuntija 11.7. asti

Emmi KUPIAINEN, Etyj-erityisasiantuntija 1.8. alkaen

Noora MÄKELÄINEN, kansainvälisen osaston sihteeri, valtuuskunnan avustaja

LIITE 2 Etyjin osallistujavaltiot

Alankomaat
Albania
Andorra
Armenia
Azerbaidžan
Belgia
Bosnia-Hertsegovina
Bulgaria
Espanja
Georgia
Irlanti
Islanti
Iso-Britannia
Italia
Itävalta
Kanada
Kazakstan
Kirgisia
Kreikka
Kroatia
Kypros
Latvia
Liechtenstein
Liettua
Luxemburg
Pohjois-Makedonia
Malta
Moldova
Monaco
Mongolia
Montenegro
Norja
Portugali
Puola
Pyhä istuin
Ranska
Romania
Ruotsi
Saksa
San Marino
Serbia
Slovakia
Slovenia
Suomi
Sveitsi
Tadžikistan
Tanska
Tšekki

Turkki
Turkmenistan
Ukraina
Unkari
Uzbekistan
Valko-Venäjä
Venäjä
Viro
Yhdysvallat

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Afganistan
Australia
Etelä-Korea
Japani
Thaimaa

VÄLIMEREN ALUEEN YHTEISTYÖ- KUMPPANIT

Algeria
Egypti
Israel
Jordania
Marokko
Tunisia

LIITE 3 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja komiteoiden puheenjohtajisto, työryhmät ja erityisedustajat

Yleiskokouksen puheenjohtajisto

Heinäkuu 2023 - heinäkuu 2024

Puheenjohtaja

Pia Kauma (Suomi) 2024

Varapuheenjohtajat

Roger Wicker (Yhdysvallat) 2024
Reinhold Lopatka (Itävalta) 2024
Irene Charalambides (Kypros) 2025
Mark Pritchard (Yhdistynyt kuningaskunta) 2025
Pere Joan Pons (Espanja) 2025
Mykyta Poturaiev (Ukraina) 2026
Daniela De Ridder (Saksa) 2026
Kyriakos Hadjiyianni (Kypros) 2026

-

Rahastonhoitaja

Johan Büser (Ruotsi)

Kunniapuheenjohtaja

-

Heinäkuu 2024 - heinäkuu 2025

Puheenjohtaja

Pia Kauma (Suomi) 2024

Varapuheenjohtajat

Irene Charalambides (Kypros) 2025
Mark Pritchard (Yhdistynyt kuningaskunta) 2025
Pere Joan Pons (Espanja) 2025
Mykyta Poturaiev (Ukraina) 2026
Daniela De Ridder (Saksa) 2026
Kyriakos Hadjiyianni (Kypros) 2026
Richard Hudson (Yhdysvallat) 2027
Luis Graca (Portugal) 2027
Gudrun Kugler (Itävalta) 2027

-

Rahastonhoitaja

Johan Büser (Ruotsi)

Kunniapuheenjohtaja

-

Yleiskokouksen komiteoiden puheenjohtajisto

Heinäkuu 2023 - heinäkuu 2024

Poliittinen ja turvallisuuskomitea, I komitea

Puheenjohtaja Richard Hudson (Yhdysvallat)
Varapuheenjohtaja C. N. Dunava (Romania)
Raportoiija Laurynas Kasčiūnas (Liettua)

Talous-, tiede-, teknologia- ja ympäristökomitea, II komitea

Puheenjohtaja Azay Guliyev (Azerbaidžan)
Varapuheenjohtaja Artur Gerasymov (Ukraina)
Raportoiija Gudrun Kugler (Itävalta)

Ihmisoikeus- ja demokratiakomitea, III komitea

Puheenjohtaja Nikoloz Samkharadze (Georgia)
Varapuheenjohtaja Farah Karimi (Alankomaat)
Raportoiija Johan Büser (Ruotsi)

Heinäkuu 2024 - heinäkuu 2025

Poliittinen ja turvallisuuskomitea, I komitea

Puheenjohtaja Birgir Thórarinnsson (Islanti)
Varapuheenjohtaja C. N. Dunava (Romania)
Raportoiija Tobias Winkler (Saksa)

Talous-, tiede-, teknologia- ja ympäristökomitea, II komitea

Puheenjohtaja Azay Guliyev (Azerbaidžan)
Varapuheenjohtaja Artur Gerasymov (Ukraina)
Raportoiija Paula Cardoso (Portugali)

Ihmisoikeus- ja demokratiakomitea, III komitea

Puheenjohtaja Lucie Potuckova (Tšekki)
Varapuheenjohtaja Sargis Khandanyan (Armenia)
Raportoiija Carina Ödebrink (Ruotsi)

Yleiskokouksen työryhmät

Sääntöalakomitea

Sub-Committee on Rules of Procedure and Working Practices

Puheenjohtaja Pascal Allizard (Ranska)
Vilija Aleknaite Abramikiene (Liettua)
Robert B. Aderholt (Yhdysvallat)
Selami Altinok (Turkki)
Pia Kauma (Suomi)
Irene Charalambides (Kypros)
Hedy Fry (Kanada)
Artur Gerasymov (Ukraina)
Peter Juel-Jensen (Tanska)
Sargis Khandanyan (Armenia)
Kari Henriksen (Norja)
Robin Wagener (Saksa)
John Whittingdale (Yhdistynyt kuningaskunta)

Siirtolaisuustyöryhmä

Ad Hoc Committee on Migration

2016-

Puheenjohtaja Daniela De Ridder (Saksa)
Varapuheenjohtaja Kemal Celik (Turkki)
Varapuheenjohtaja Kyriakos Hadjiyianni (Kypros)
Varapuheenjohtaja Farah Karimi (Alankomaat)
Varapuheenjohtaja Gudrun Kugler (Itävalta)
Alessandro Alfieri (Italia)
Jan Bauer (Tšekki)
Canan Bayram (Saksa)
Valérie Boyer (Ranska)
Johan Büser (Ruotsi)
Fabrizio Comba (Italia)
Halis Dalkılıç (Turkki)
Hedy Fry (Kanada)
Kristian Klinck (Saksa)
Gwen Moore (Yhdysvallat)
Lucie Potučková (Tšekki)
Artemi Vicent Rallo (Espanja)
Liliana Reis (Portugali)
Özgül Saki (Turkki)
David Stögmüller (Itävalta)

Terrorisminvastainen komitea

Ad Hoc Committee on Countering Terrorism

2017-

Puheenjohtaja Kamil Aydin (Turkki)
Varapuheenjohtaja Emanuele Loperfido (Italia)
Varapuheenjohtaja Marc Veasey (Yhdysvallat)

Vilija Aleknaitė-Abramikienė (Liettua)
Paula Cardoso (Portugali)
Tsogtbaatar Damdin (Mongolia)
Maria Karapetyan (Armenia)
Pia Kauma (Suomi)
Sverre Myrli (Norja)
Jevrosima Pejović (Montenegro)
Ricardo Tarno (Espanja)
Attila Tilki (Unkari)
Madeleine van Toorenburg (Alankomaat)

Ukraina-tukiryhmä

Parliamentary Support Team for Ukraine

2023-

Puheenjohtaja Pia Kauma (Suomi)
Varapuheenjohtaja Mykyta Poturaiev (Ukraina)
Varapuheenjohtaja Joe Wilson (Yhdysvallat)
Stanislav Anastassov (Bulgaria)
Nikola Mazar (Kroatia)
Lucie Potuckova (Tšekki)
Hayato Josef Okamura (Tšekki)
Mati Raidma (Viro)
Pascal Allizard (Ranska)
Daniela De Ridder (Saksa)
Vilija Aleknaite Abramikiene (Liettua)
Boris Dittrich (Alankomaat)
Siv Mossleth (Norja)
Barbara Bartus (Puola)
Luis Graca (Portugali)
Carina Ödebrink (Ruotsi)
Selami Altinok (Turkki)
Nataliia Pipa (Ukraina)
John Whittingdale (Yhdistynyt kuningaskunta)
Richard Blumenthal (Yhdysvallat)

Yleiskokouksen erityisedustajat

Ihmiskauppakysymysten erityisedustaja <i>Special Representative on Human Trafficking Issues</i>	Christopher Smith (Yhdysvallat)	2004-
Tasa-arvokysymysten erityisedustaja <i>Special Representative on Gender Issues</i>	Hedy Fry (Kanada)	2010-
Välimeri-alueen erityisedustaja <i>Special Representative on Mediterranean Affairs</i>	Pascal Allizard (Ranska)	2017-
Korruption vastaisen toiminnan erityisedustaja <i>Special Representative on Fighting Corruption</i>	Irene Charalambides (Kypros)	2019-
Poliittisten vankien erityisedustaja	Steve Cohen	2022-

<i>Special Representative on Political Prisoners</i>	(Yhdysvallat)	
Arktisen alueen erityisedustaja <i>Special Representative for the Arctic and High North</i>	Mark Pritchard (Yhdistynyt Kuningaskunta)	2023-
Keski-Aasian erityisedustaja <i>Special Representative on Central Asia</i>	Farah Karimi (Alankomaat)	2023-
Ilmastonmuutoksesta vastaava erityisedustaja <i>Special Representative on Climate Change</i>	Joan Pere Pons (Espanja)	2023-
Järjestäytyneen rikollisuuden vastaisten toimien erityisedustaja <i>Special Representative on Combating Organized Crime</i>	Eugenio Zoffili (Italia)	2023-
Kaakkois-Euroopan erityisedustaja <i>Special Representative on South East Europe</i>	Kyriakos Hadiyianni (Kypros)	2023-
Tekoälystä vastaava erityisedustaja <i>Special Representative on Artificial Intelligence</i>	Tine Novak (Slovenia)	2024-
Demokraattisten muutosten ja turvallisuuden erityisedustaja <i>Special Representative on Demographic Change and Security</i>	Gudrun Kugler (Itävalta)	2024-
Etelä-Kaukasuksen erityisedustaja <i>Special Representative on the South Caucasus</i>	Luis Graça (Portugali)	2024-
Nuorten osallistumisen edistämisen erityisedustaja <i>Special Representative on Youth Engagement</i>	David Stogmuller (Itävalta)	2024-
Disinformaation ja propagandan erityisedustaja <i>Special Rapporteur on Disinformation and Propaganda</i>	Oscar Mina (San Marino)	2023-

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

